

พหุวัฒนธรรม : ความแตกต่างที่กลมเกลียว

ชัชพงศ์ รัตนาภิรมย์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เมื่อกล่าวถึงการอยู่รวมกันเป็น “สังคม” ของมนุษย์ แม้จะเป็นการรวมตัวกันของ “คน” ที่ตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่เหมือนกันทุกประการ มีอัตลักษณ์ตลอดจนค่านิยมของสังคมเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาถี่กลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคล จะเห็นว่า แต่ละคนในสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและพฤติกรรมไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยทั้งจากมิติต่างกันทางด้านกายภาพ รวมทั้งมิติต่างกันด้านจิตใจอันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมเลี้ยงดูจากหน่วยย่อยของสังคมในระดับครอบครัว หรือแม้กระทั่งจากประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงวัย ก็อาจส่งผลให้แม้กระทั่งคนที่มาจากครอบครัวเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างทางความคิด มีความหลากหลายทางพฤติกรรม มีความชื่นชอบและความคาดหวังที่แตกต่าง

กันออกไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยิ่งหากสังคมใดเกิดจากการรวมตัวของคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้ความแตกต่างหลากหลายในสังคมนั้นมีมาก ประเด็นการจัดการความแตกต่างหลากหลายของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐอย่างยิ่งในการที่จะต้องแสวงหาหนทางจัดการให้แต่ละกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวรวมตัวกันโดยมีจุดเชื่อมระหว่างกันจนสามารถเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความกลมเกลียวสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข พร้อมทั้งมีสำนึกของความเป็นชาติเป็นเจ้าของประเทศไทยที่พร้อมจะร่วมแรงร่วมใจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

ในส่วนของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ เมื่อพิจารณาย้อนไปในทางประวัติศาสตร์ จะเห็นว่า ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

อันเป็นผลมาจากนโยบายการปกครองของ ประเทศเจ้าอาณานิคมสมัยที่สิงคโปร์อยู่ ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ซึ่งในขณะนั้น ประเทศอังกฤษในฐานะประเทศเจ้าอาณานิคมได้ใช้นโยบายการปกครองแบบ “แบ่งแยก และปกครอง (Divide-and-rule Policy)” โดยจะแบ่งการปกครองออกเป็นชุมชนตาม ความสามารถทางเศรษฐกิจที่เห็นว่า เหมาะสมสำหรับแต่ละชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวจีนจะเป็นกลุ่มที่ทำการค้ากับอังกฤษ เนื่องจากความสามารถทางด้านภาษาและ ทักษะเชี่ยวชาญทางการค้าขาย ในขณะที่ กลุ่มชาวมลายูส่วนใหญ่จะถูกแบ่งให้เข้ารับ ราชการช่วยอังกฤษในทางการบริหารการ ปกครอง และชาวอินเดียมักจะถูกแบ่งให้เป็น กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือเป็นกลุ่มทหารที่อังกฤษ นำเข้ามาจากอาณานิคมอินเดียของตนเอง¹ อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพการเมืองและ สังคมของประเทศสิงคโปร์ รวมทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรเริ่มมีพัฒนาการ ในทางที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้เริ่มเห็นความ

¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558, พฤศจิกายน).

“รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการข้อมูลกฎหมายอาเซียนระยะ ต่อเนื่อง เรื่อง กฎหมายของประเทศสิงคโปร์และข้อมูลกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงของ ประเทศสิงคโปร์.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/asean/index.php/files/download/ed18c4a4de83f71>. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มีนาคม 2561), หน้า 15.

แตกต่างของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่าง ชุมชนของแต่ละเชื้อชาติมากขึ้น จนนำมาสู่ เหตุการณ์ความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติในปี 1964 หรือเพียง 1 ปี ก่อนการประกาศตน แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยได้ เกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างชาวจีนกับ ชาวมลายู² ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 33 คน บาดเจ็บ 556 คน และมีผู้ถูกจับกุมประมาณ 3,000 คน³ ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้รัฐบาล สิงคโปร์ ภายหลังจากประกาศอิสรภาพ ตระหนักถึงอันตรายและผลเสียอันเกิดจาก ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ จึงทำให้รัฐบาล สิงคโปร์มุ่งบริหารประเทศที่มีลักษณะของ สังคมพหุวัฒนธรรมให้เกิดเสถียรภาพและ สันติสุขบนหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่าง สงบสุขสามัคคีภายใต้ความหลากหลาย ด้านเชื้อชาติ (Multiracial Principle) ผ่าน นโยบายและโครงการในมิติต่าง ๆ ทั้งที่เป็น เชิงนโยบายที่มุ่งปลูกฝังทัศนคติที่สอดคล้องกับ ความเป็นพหุวัฒนธรรม และนโยบายเชิง ประจักษ์ที่มุ่งเน้นให้เกิดการอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของคนแต่ละเชื้อชาติใน สิงคโปร์ ให้เรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน

² Toh Yong Chuan (2017, July). “Racial Harmony Day in Singapore : 20 Year on.” [Online]. Retrieved from <http://www.straitstimes.com/singapore/racial-harmony-day-in-singapore-20-years-on>.

³ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *อ้างแล้ว*, หน้า 16.

อย่างเป็นทางการไม่แบ่งแยกเป็นหมู่เหล่า เป็นก๊กเป็นพวก ให้คนทุกคนตระหนักถึงความ เป็น “ชาวสิงคโปร์” บนพื้นฐานเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศต่อไป

ซึ่งจากการได้รับโอกาสเดินทางไปฝึกอบรมระยะสั้น ณ ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น ข้าพเจ้ามองว่านโยบายหนึ่งของรัฐบาลสิงคโปร์ใช้เพื่อบริหารจัดการสังคมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมให้เกิดความกลมเกลียว บนความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมของพลเมืองชาวสิงคโปร์ที่เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ค่อนข้างชัดเจนที่สุดคือ “นโยบาย Ethnic Integration Policy (EIP)” กล่าวคือ นโยบาย EIP เป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งเน้นให้ชาวสิงคโปร์ทุกคนมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นของตนเองไม่ว่าคน ๆ นั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม โดยอาศัยกลไกการจัดชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องมือหลักในการกระตุ้นให้เกิดการอาศัยอยู่ร่วมกัน ผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานในลักษณะเทียบเท่ากับการเคหะแห่งชาติของประเทศไทย ที่เรียกว่า Housing Development Board (HDB) ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบใน

การสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวสิงคโปร์ โดยสร้างเป็นลักษณะอาคารสูงหรือที่เรียกว่า HDB Flat เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ของประเทศ จึงไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะอื่นได้ ลักษณะการวางผังการสร้าง HDB Flat ดังกล่าว จะไม่เพียงแต่เป็นการสร้างเป็นอาคารสูงตึกตึก ๆ เท่านั้น แต่การออกแบบและการวางผังเมืองจะสอดคล้องกับมิติของการใช้ชีวิตของคนที่พักอาศัยโดยจะสร้างให้เกิดบรรยากาศของการเป็นชุมชนที่มีความครบวงจรสำหรับการใช้ชีวิตที่จะแบ่งโซนเป็น Block กระจายไปตามย่านต่าง ๆ ของเมืองทั่วประเทศ มีระบบขนส่งสาธารณะ อาทิ รถไฟฟ้าบนดินและใต้ดินรถประจำทางที่สะดวกสบาย สามารถวางแผนเวลาในการเดินทางได้อย่างแม่นยำ เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงคนในแต่ละพื้นที่เข้าถึงกัน สำหรับในแต่ละ Block หรือที่เรียกว่า “ชุมชน HDB” จะประกอบด้วย HDB Flat หลายตึก พร้อมทั้งมีร้านสะดวกซื้อ มียานการค้ำที่ครบวงจร สามารถซื้อของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันได้โดยไม่ต้องให้ผู้อยู่อาศัยเดินทางไกลเพื่อซื้อของ มีโรงเรียน คลินิกให้บริการงานสุขภาพ พื้นที่สีเขียว สถานที่ออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งนี้ รัฐบาลใช้กลวิธีในการเชื่อมโยงชาวสิงคโปร์ในแต่ละเชื้อชาติเข้าหากัน โดยการกำหนดสัดส่วนผู้พักอาศัย

ในชุมชน HDB ให้มีผู้พักอาศัยแต่ละเชื้อชาติในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรของประเทศเป็นฐานในการกำหนดสัดส่วน กล่าวคือ ให้อาคาร HDB Flat หลังหนึ่งต้องมีชาวจีนอาศัยอยู่ไม่เกินร้อยละ 87 ของผู้อาศัยทั้งหมด และต้องไม่เกินร้อยละ 84 ในหนึ่งชุมชน HDB มีชาวมาเลเซียไม่เกินร้อยละ 25 ในหนึ่งอาคาร โดยไม่เกินร้อยละ 22 ในหนึ่งชุมชน และมีชาวอินเดียและชนกลุ่มอื่นไม่เกินร้อยละ 13 ในหนึ่งอาคาร และไม่เกินร้อยละ 10 ในหนึ่งชุมชน⁴ อย่างไรก็ตามจากการได้มีโอกาสเยี่ยมชมศึกษาดูงาน ณ อาคารสำนักงาน Housing Development Board (HDB Hub) พบว่า ทางรัฐบาลสิงคโปร์มีนโยบายการพัฒนาและขยายการสร้างชุมชน HDB กระจายไปทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็มีชาวสิงคโปร์เชื้อชาติต่าง ๆ ให้ความสนใจเลือกชมห้องตัวอย่างประเภทต่าง ๆ (แบ่งตามระดับรายได้ของผู้ซื้อ/ผู้เช่า) ที่จัดแสดงภายในตัวอาคารสำนักงาน HDB เป็นจำนวนมาก อันแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในระดับหนึ่งของนโยบายดังกล่าว ทั้งนี้ข้าพเจ้ามองว่าการที่รัฐบาลออกแบบการสร้างชุมชน HDB ให้มีบรรยากาศของความเป็นชุมชนดังที่กล่าวไป ที่คำนึงถึงการใช้ชีวิตของผู้อาศัยเป็นสำคัญ รวมทั้งคุณภาพของที่

พักอาศัยที่มีมาตรฐานสูง แม้จะเป็นที่พักอาศัยในระดับราคาสำหรับผู้มีรายได้น้อย เป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่สามารถจูงใจให้ชาวสิงคโปร์ในแต่ละเชื้อชาติเลือกที่จะอาศัยใน HDB Flat เลือกที่อยู่อาศัยร่วมกันตามนโยบาย EIP ข้างต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ นโยบายการกำหนดสัดส่วนชาวสิงคโปร์ในแต่ละเชื้อชาติที่มีความแตกต่างกันในทางศาสนาและวัฒนธรรมให้เข้ามาอยู่ร่วมกันในชุมชน HDB เพื่อสร้างความกลมเกลียวเป็นหนึ่งในเดียวกันนั้น อาจไม่ได้รับการการันตีได้ว่าคนแต่ละเชื้อชาติที่เข้ามาอาศัยในชุมชนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน เข้าใจซึ่งกันและกัน ในเชิงลึก หรือมีการช่วยเหลือเกื้อกูล พุดคุยให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะปฏิสัมพันธ์เพียงแค่การทักทายกันตามธรรมเนียม หรือเป็นความสัมพันธ์กันแบบหลวมเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ข้าพเจ้าใคร่รู้เพิ่มเติมว่า รัฐบาลสิงคโปร์มีนโยบายหรือแนวทางการดำเนินการอย่างไรบ้างในการบริหารจัดการสังคมพหุวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งจากการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายบริหารจัดการสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศสิงคโปร์เพิ่มเติม พบว่า นอกเหนือจากนโยบาย EIP แล้ว รัฐบาลได้ใช้ “ระบบ

⁴ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *อ้างแล้ว*, หน้า 17.

การศึกษา” เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความตระหนักให้แก่คนในชาติยอมรับในความหลากหลาย ยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกันมีฐานคติที่รู้จักสามัคคีกลมเกลียวกันในระดับนโมสำนึก โดยในปี 1997 รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย National Education (NE) ขึ้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่เรียกว่า NE Messages 6 ประการ ที่จะใช้ปลูกฝังแก่ครูและผู้บริหารโรงเรียนในเบื้องต้น และจะขยายผลในการถ่ายทอดแก่นักเรียนระดับต่าง ๆ อันจะเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศต่อไป⁵ ได้แก่ (1) สิงคโปร์เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเรา และนี่คือที่ที่เราสมควรอยู่ (2) เราต้องรักษาความปรองดองทางด้านเชื้อชาติและศาสนา (3) เราต้องคงไว้ซึ่งระบบที่สนับสนุนให้ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลและการไม่ทุจริต (4) เราต้องพึ่งพาตนเองได้ (5) เราต้องปกป้องสิงคโปร์ด้วยตัวเราเอง (6) เราเชื่อมั่นในอนาคตของเรา นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับ “ภาษา” ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญและละเอียดอ่อนในการแสดงตัวตนหรือกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของคนในแต่ละเชื้อชาติ โดยรัฐบาลกำหนดให้สิงคโปร์เป็นประเทศที่เป็นรัฐหลายภาษา (Multilingual

⁵ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *อ้างแล้ว*, หน้า 18.

State) มีการกำหนดภาษาหลักจำนวน 4 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู ภาษาจีนกลาง และภาษาทมิฬ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง (Common Language)⁶ ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เชื่อมความสัมพันธ์ของคนแต่ละเชื้อชาติเข้าหากัน ใช้เป็นภาษาสำหรับการทำงาน การเรียน ควบคู่ไปกับภาษาที่พูดแต่กำเนิดโดยไม่จำเป็นต้องละทิ้ง “ภาษาแม่ (Mother Tongue Language)” ที่เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของตนเองและครอบครัว

เหนือสิ่งอื่นใด นอกจากนโยบายของรัฐบาลที่กล่าวไปแล้ว รัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ตลอดจนภาคประชาชนเองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดความกลมเกลียวบนฐานของความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมด้วย เช่น การจัดกิจกรรม HDB Harmony Week มีการส่งเสริมให้เกิด Harmony Centre เพื่อการเผยแพร่หลักศาสนาอิสลามที่ถูกต้องให้คนต่างศาสนาสามารถเข้าใจวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในสิงคโปร์มากขึ้น การปลูกฝังทัศนคติไม่รับความรุนแรงต่อต้านการก่อการร้าย การสร้างจิตวิญญาณของการ Give-and-Take อันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความรักและสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม

⁶ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *อ้างแล้ว*, หน้า 19.

สร้างทัศนคติการยึดมั่นในความสำเร็จของ การกระทำมากกว่าสิทธิพิเศษของเชื้อชาติ การสร้างโครงการ ONEPEOPLE.SG เพื่อ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความ กลมเกลียวระหว่างเชื้อชาติและศาสนา ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนต่างเชื้อ ชาติ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนได้มาเรียนรู้สร้างความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน การส่งเสริมให้คนสิงคโปร์ ภูมิใจและรักรักรากเหง้า/วัฒนธรรมตาม เชื้อชาติของตน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศ ความหลากหลายในสังคม ผ่านการส่งเสริม ให้เด็กแต่งกายใส่ชุดตามเชื้อชาติ/วัฒนธรรม ของตนเองไปโรงเรียนในวันศุกร์ หรือแม้แต่ การกำหนดให้วันที่ 21 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวัน Racial Harmony Day เพื่อหวน ระลึกถึงเหตุการณ์ความสูญเสียจากความ ขัดแย้งของคนต่างเชื้อชาติในอดีต เพื่อเป็น อุทาหรณ์ไม่ให้เกิดเหตุการณ์เหล่านั้นขึ้นอีก เป็นต้น⁷ ทั้งนี้ จากนโยบายและแนวทาง ต่าง ๆ ที่กล่าวไป จะเห็นว่า หลักคิดพื้นฐาน ของรัฐบาลสิงคโปร์ไม่ได้มีแนวคิดในลักษณะ พยายามให้เกิด “การกลืนกลาย” หรือ “หลอมรวม” ทางวัฒนธรรม ให้ความเป็น

ชาติถูกกำหนดอยู่ภายใต้เชื้อชาติและ วัฒนธรรมเดียว อันจะก่อให้เกิดผลร้าย มากกว่าผลดี เนื่องจากรัฐบาลสิงคโปร์ ตระหนักและเข้าใจในรากเหง้าและธรรมชาติ ของพลเมืองของตนเอง ยอมรับในความ แตกต่างหลากหลาย ในความเป็นพหุ วัฒนธรรม ซึ่งแนวคิดนี้จะไม่ทำให้ประชาชน คนใดหรือกลุ่มใดรู้สึกเสมือนถูกกดขี่ข่มเหง ถูกทำให้เป็น “คนอื่น” หรือไม่ได้รับความ เป็นธรรม สามารถเรียกตนเองว่า “ชาวสิงคโปร์” ได้โดยไม่ต้องละทิ้งรากเหง้าของตนเอง อันจะเป็นการสร้างความกลมเกลียวสามัคคี เป็นหนึ่งเดียวแก่คนในชาติได้อย่างแท้จริง ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวก็สามารถแสดงให้เห็น อย่างเป็นรูปธรรมสะท้อนผ่านการใช้ชีวิตของ คนสิงคโปร์ในปัจจุบัน ที่ไม่ว่าจะมีรากเหง้า มาจากเชื้อชาติใด ศาสนาใด วัฒนธรรมใด ก็ล้วนมีศักดิ์ศรีมีความเป็น “ชาวสิงคโปร์” อย่างเท่าเทียมกัน เคารพและเข้าใจซึ่งกัน และกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จากการถอดบทเรียนความสำเร็จใน การบริหารจัดการสังคมพหุวัฒนธรรมของ ประเทศสิงคโปร์ให้คนที่มีความแตกต่าง หลากหลายทั้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และ วัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมี สำนึกของความเป็นชาติได้บนฐานของความ แตกต่างที่กลมเกลียวกัน เมื่อกลับมาพิจารณา ในบริบทของประเทศไทย จะพบว่า โดยภาพรวม

⁷ Toh Yong Chuan (2017, July). “Racial Harmony Day in Singapore : 20 Year on.” [Online]. Retrieved from <http://www.straitstimes.com/singapore/racial-harmony-day-in-singapore-20-years-on>.

แม้ในสังคมไทยคล้ายคลึงกับว่าจะเป็นสังคมที่มีภาพของความเป็นเอกภาพทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมสูง ปราศจากปัญหาด้านความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ความเป็นจริงแล้วเมื่อพิจารณาลงไปในระดับพื้นที่ จะพบว่าในบางพื้นที่ยังคงมีปัญหา อันสืบเนื่องสาเหตุมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งรูปแบบปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงที่สร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินแก่คนในพื้นที่อย่างชัดเจน เช่น ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือแม้กระทั่งปัญหาการ “ลักลั่น” ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และการดำรงชีวิตที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนปัญหาการระบุสัญชาติเพื่อการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งปัญหาการอคติทางชาติพันธุ์ การถูกเหยียดหยาม หรือการกีดกันการเข้าถึงทรัพยากร ซึ่งมักจะเป็นปัญหาที่ชาวเขาชนเผ่าต่าง ๆ หรือที่ถูกนิยามว่าเป็น “ชนกลุ่มน้อย” ต้องเผชิญเสมอมา ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาดังกล่าว ประการหนึ่งอาจเกิดขึ้นจากฐานคิดและวิธีการจัดการทางสังคมของรัฐ ในอดีต กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในทางประวัติศาสตร์จะเห็นว่า ประเทศไทยไม่เคยมีนโยบายในลักษณะของการยอมรับความเป็นพหุวัฒนธรรมและนโยบายในลักษณะ

การส่งเสริมความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมอย่างเป็นที่ประจักษ์ ในอดีตรัฐจะเน้นการหลอมรวมให้ทุกคนเป็น “คนไทย” ไม่ว่าจะรากเหง้าของคนเหล่านั้นจะมาจากเชื้อชาติใด โดยผ่านเครื่องมือสำคัญ คือ “นโยบายรัฐนิยม” ที่เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการกำหนดวิถีชีวิตของคนไทยในทุก ๆ ด้าน ให้มีความทันสมัยบนพื้นฐานของแนวคิดชาตินิยม จะเห็นได้จากตัวอย่างประกาศรฐนิยมฉบับที่ 9 ที่เป็นนโยบายด้านภาษาและการศึกษาที่กำหนดให้ใช้หลักสูตรมาตรฐานจากส่วนกลางและใช้ภาษาไทยกลางเป็นสื่อในการศึกษาและเป็นภาษาราชการ⁸ เป็นต้นแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐในอดีตที่มุ่งว่าการสร้างชาติให้มีเอกภาพจำเป็นจะต้องดำเนินการโดยการสร้างอัตลักษณ์บนพื้นฐานของการมีเชื้อชาติและวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ ส่งผลกระทบสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่แม้ภาพรวมของประเทศจะสามารถกลืนกลายและหลอมรวมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมได้แล้ว แต่ก็ยังคงสืบทอดปัญหาความขัดแย้งในประเด็นเชื้อชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ที่คน

⁸ ศิริจิต สุนันตะ. “สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.lc.mahidol.ac.th/lcjournal/FullPaper/JLC32-1-Sirijit-SN.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มีนาคม 2561), หน้า 14.

มีอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และ วัฒนธรรมสูง ตลอดจนความไม่เท่าเทียม ระหว่าง “คนกลุ่มใหญ่” และ “คนกลุ่ม น้อย” ประปรายกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ จน บางครั้งคนส่วนใหญ่อาจมองไม่เห็นว่าเป็น เหล่านี้เป็น “ปัญหา” ลูกกลมมาจนถึง ปัจจุบัน ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้อง แสวงหาหนทางแก้ไขและยุติปัญหาเหล่านั้นลง อย่างไรก็ดี สำหรับปัญหาความขัดแย้ง ดังกล่าว จากการเรียนรู้บทเรียนจากประเทศ สิงคโปร์ ข้าพเจ้ามองว่า รัฐจะต้องดำเนินการ เป็นสองแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น กล่าวคือ (1) การขจัดและแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้งเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลก็ดำเนินการในหลายรูปแบบทั้งใน ด้านการเจรจาสันติสุข หรือการกำหนด นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 – 2564 นโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562 และ แผนพัฒนาสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตลอดจน แผนและนโยบายการพัฒนาพื้นที่สูงต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการ แก้ไขปัญหา และ (2) รัฐควรดำเนินการ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ/ฐานคิดของรัฐเอง ตลอดจนของคนทุกคนในสังคมไทย ไม่เฉพาะของคนในพื้นที่ที่เกิดปัญหาเท่านั้น ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ให้มี การยอมรับธรรมชาติของความเป็นพหุ

วัฒนธรรมของสังคมไทย ให้ทุกคนตระหนัก เคารพ และให้ความสำคัญ ตลอดจนเข้าใจ อัตลักษณ์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่าง กันของคนแต่ละคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข บนความแตกต่างหลากหลาย โดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มองว่าใครเป็น “คนกลุ่มใหญ่” และใครเป็น “คนกลุ่มน้อย” มีสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมทั้งตำแหน่งแห่งที่ใน สังคมที่จะสามารถแสดงอัตลักษณ์และตัวตน ของตนเอง พร้อมทั้งมีสิทธิการเข้าถึง สวัสดิการแห่งรัฐอย่างเท่าเทียมในฐานะ “ประชาชนคนไทย” ซึ่งข้าพเจ้ามองว่าฐาน คิดในลักษณะนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญมากใน การบริหารจัดการสังคมพหุวัฒนธรรมที่จะ สามารถทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่าง กลมเกลียว มีความสามัคคีแม้วิถีชีวิตและ แนวความคิดจะแตกต่างกัน อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากนโยบายความมั่นคง แห่งชาติ และนโยบายบริหารและการพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว จะเห็นว่า แนวคิดของรัฐในปัจจุบันเริ่มมีความตระหนัก และให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยไม่มุ่งเน้นให้เกิด การหลอมรวมทางวัฒนธรรมอีกต่อไป แต่ถึง กระจันนั้น รัฐบาล ควรดำเนินการขับเคลื่อน การเผยแพร่ฐานคิดดังกล่าวให้แพร่หลาย และเป็นฐานคิดที่คนไทยทุกคนควรมี โดยอาจดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ เช่น

การใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนผ่านการกำหนดหลักสูตรหรือสอดแทรกเนื้อหาในรายวิชาเรียนต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนที่ต่อไปจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติมีความเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม เคารพ และเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทยทุกกลุ่มด้วยความเข้าใจที่ลุ่มลึก ชัดแจ้งในมิติต่าง ๆ ที่ต้องสะท้อนให้เห็นว่า ความแตกต่างเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องผิดแผกแตกต่างไปจากวิถีชีวิตของตนเอง หรือให้คุณค่าแก่ความคิดและความเชื่อของเราว่า ดีกว่าของคนอื่นจนนำมาสู่การแบ่งแยกกลุ่ม เป็น “พวกเขา/พวกเรา” โดยควรสำนึกได้เสมอว่าคนทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวกันได้แม้ว่าจะมีความคิดและความเชื่อแตกต่างกัน นอกจากนี้ รัฐบาลอาจส่งเสริมการเกิดบรรยากาศสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านการดำเนินกิจกรรมทางสังคมหรือรูปแบบอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่นที่รัฐบาลสิงคโปร์ดำเนินการเสมอมา โดยการตั้งให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกับภาครัฐในส่วนต่าง ๆ อาทิ การกำหนดนโยบายการอยู่ร่วมกันอย่าง เป็นสุข ให้แต่ละชุมชนมีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะใน

พื้นที่ที่มีปัญหา เพื่อลดความเข้มข้นในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนของคนที่มีเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมเดียวกัน จนตัดขาดและละเลยการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ อันจะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศความเคารพ ให้เกียรติ และเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม นอกจากนั้น อาจส่งเสริมให้มีการเปิดพื้นที่สื่อสารสาธารณะให้มีการถ่ายทอดกิจกรรมสำคัญ ๆ ทางศาสนาหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยที่นอกเหนือจากวัฒนธรรมหลักอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สังคมตระหนักถึงการดำรงอยู่ของความหลากหลายทาง ความเชื่อและวัฒนธรรมในสังคม เป็นต้น

ท้ายที่สุดนี้ แม้การบริหารจัดการ สังคมพหุวัฒนธรรมตลอดจนการขจัดปัญหา ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากความแตกต่าง หลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมจะ ถือเป็นเรื่องยากและต้องอาศัยระยะเวลา ยาวนานในการปลูกฝังให้คนในสังคมเกิดการ รับรู้และปรับเปลี่ยนความคิด ตลอดจนยอมรับ ความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะใน สังคมไทยที่คนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นใน ความเป็นเอกภาพความเป็นหนึ่งเดียวทาง วัฒนธรรมเสมอมา แต่ถึงกระนั้นสิ่งเหล่านี้ก็ ถือเป็นแนวคิดที่สำคัญและจำเป็นที่รัฐควร ส่งเสริมให้คนทุกคน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ตระหนัก ในสัจธรรมของสังคมไทยว่า สังคมไทยมี ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

อันถือว่าเป็นความคิดพื้นฐานของคนในสังคมที่ขึ้นชื่อว่าเป็น “สังคมประชาธิปไตย” ที่จะต้องยอมรับเข้าใจ เศรษฐกิจ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน แม้ความคิดและความเชื่อจะแตกต่างกันก็ตาม ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าหากคนไทยทุกคนสามารถตระหนักและปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นไปดังที่กล่าวมาได้แล้วนั้น ประเทศไทยจะต้องปราศจากปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากการแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างแต่กลมเกลียวแฉกเช่นประเทศสิงคโปร์ได้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

ศิริจิต สุนนิต๊ะ. “**สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย**.”

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.lc.mahidol.ac.th/lcjournal/FullPaper/JLC32-1-Sirijit-SN.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มีนาคม 2561).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2558, พฤศจิกายน). “**รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการข้อมูลกฎหมายอาเซียนระยะต่อเนื่อง เรื่อง กฎหมายของประเทศสิงคโปร์และข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงของประเทศสิงคโปร์**.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://web.krisdika.go.th/asean/index.php/files/download/ed18c4a4de83f7>

1. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มีนาคม 2561).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสำนักงานนายกรัฐมนตรี. “**นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 – 2564**” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.nsc.go.th/Download1/policy58.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 มีนาคม 2561).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสำนักงานนายกรัฐมนตรี. “**นโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562**” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

http://www.nsc.go.th/Download1/south_border60-62.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 มีนาคม 2561).

อารง สุทธธาศาสน์. “**แนวทฤษฎีในการแก้ไขปัญหากลุ่มน้อย : แนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มจังหวัดภาคใต้**”

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.ptu.ac.th/journal/data/6-3/6-3-20.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มีนาคม 2561).

Louisa-May Khoo. (2017, January). “**Living with Diversity the Singapore Way**”

[Online]. Retrieved from
https://www.clc.gov.sg/documents/publications/urban-solutions/issue10/8_essay-inclusion_through_intervention.pdf

Toh Yong Chuan (2017, July).

“Racial Harmony Day in Singapore : 20 Year on.” [Online]. Retrieved

from

<http://www.straitstimes.com/singapore/racial-harmony-day-in-singapore-20-years-on>.